

DE AKKOR MOST HOL VAN NAGELSCHMIDT?

Blaskó Balázs évtizedes direktorsága Egerben

Az öreg hölgy látogatása, r.: Csizsár Imre, Alfred III szerepében (jobbra hátul) Blaskó Balázs. Fotó: Gál Gábor

„Elképesztőnek tartom, hogy a fejem fölül lecserélik a tetőt. Úgy érzem, lélekben már én sem vagyok tagja a társulatnak” – deklarálta Kaszás Gergő az egri Gárdonyi Géza Színház rendkívüli társulati ülésén 2011 februárjában. Az ominózus mondat azt követően hangzott el, hogy az újonnan megválasztott igazgató, Blaskó Balázs kijelentette, a korábbiakhoz képest száznyolcvan fokos fordulatot szeretne megvalósítani az egri teátrumban. Ezzel a felütéssel és teherrel indult neki akkor az új direktor az általa népszínházi fordulatként aposztrofált, a „remény színháza” szlogen védőernyője alá álmodott első, az ő neve által fémjelzett évadnak. Azóta eltelt éppen egy évtized, s az elmúlt hónapok példátlan igazgatóválasztási hercehurcája után az is világossá vált, Egerben folytatódik a Blaskó-korszak.

„A megvalósuló előadások esztétikuma, az a fajta élmény, amit a közönség hazavihet magával aznap este” – jelentette ki Blaskó Balázs a kinevezését követő egyik első nyilatkozatában arra a kérdésre válaszolva, mi is tesz klasszikus-konzervatív népnemzetivé egy színházat. „Szeretném, ha a színház olyan módon szolgálná a nézőt, hogy a továbbgondolkodásra való készítés mellett adjon lehetőséget számára, hogy a feltárt problémákból kiutat találjon. Így értem én a *remény színházat*. Pozitív kisugárzású üzenetet szeretnék az előadásokban

megfogalmazni, és erőteljesen felmutatni. Szeretnék túllépni azokon a pusztán kérdésfelvető megközelítéseken, illetve a valóság pusztá bemutatásán, ami a Gárdonyi Géza Színház fő vonulatát a legutóbbi időben jellemezte.”¹

Miután Blaskó elnyerte a direktori széket, és megfogalmazta a legendás, száznyolcvan fokos fordulat szándékát, sőt,

¹ DÖMÖTÖR Ágnes, „Jön a remény színháza – Interjú az új egri színház-igazgatóval”, *Origo*, 2011. március 27.

a színház tánctagozata, a Badora Társulat alapító vezetőjét, Barta Dórát is felmentette – aki egyébként szintén pályázott az igazgatói pozícióra –, Gali László és Szegvári Menyhért rendezők, a Gárdonyi Géza Színház örökös tagjai nyílt levélben üzenték meg az új direktornak: a következő évadban nem dolgoznak Egerben. Szegvári így fogalmazott: „Alapvetően nem értek egyet azzal, amit igazgatásod céljaul meghirdettél. Sem a »180 fokos fordulattal«, ami ugye »hátraarcot« jelent, sem a »klasszikus, konzervatív, nemzeti népszínház« nehezen értelmezhető, bár hangzatos meghirdetésével.”²

Erről az alapról indította Blaskó színidirektori karrierjét Egerben, s próbálta valósággá tenni konzervatív népszínházi álmát. Ám ahhoz, hogy Kaszás fentebb idézett kijelentéséig³ vagy a Szegvári által megfogalmazottakig eljussunk, és az azt követő eseményeket megvizsgálhassuk, mindenképpen vissza kell kicsit tekintenünk az egri, önálló színtársulat elmúlt bő fél évszázadára.

1966-ban rendelet született arról, hogy a vidéki társulatokat összevonják. Ez az egri és a miskolci színházzal történt meg elsőként – s egyben utolsóként is, több ilyen összevonás ugyanis nem következett be. Az egri színjátszás e döntés nyomán gyakorlatilag megszűnt létezni. Majd két évtizednek kellett eltelnie, mire áldozatos lobbitevékenység árán 1985. január 1-jével a városban Szikora János vezetésével „fogadó színházi” funkciót ellátó, önálló „rendezési joggal” felruházott, társulat nélküli színház létrejöhett, és sikerrel működött is. Mivel Szikora nem kívánt Egerben maradni, 1986 őszén Gali László kezdte meg a társulat építését, s 1987. október 16-án felszakadhatott Horváth Ferenc egri színész torkából az újra önálló Gárdonyi Géza Színház színpadán a Gali rendezte *Egy lócsiszár virágvasárnapja* bemutatóján az első mondat:

2 SZEGVÁRI Menyhért, „Nyílt levél Blaskó Balázsnak”, *szinhaz.hu*, 2011. március 7.

3 PÓCSIK Attila, „Eger: népszínházi fordulat”, *Heves Megyei Hírlap*, 2011. február 4.

„Hol van Nagelschmidt?” A társulatépítő direktor virtigli népszínházat honosított meg a hevesi megyeszékhelyen, tág teret engedve a kísérletezésnek is. A korszakot olyan nevek fémjelezték, mint Csendes László, Epres Attila, M. Horváth József, Szatmári György, Szíki Károly, Tunyogi Péter – ő máig tagja a társulatnak –, utóbb Balogh András, Blaskó Balázs, Dimanopulu Afrodité, Kelemen Csaba, Nádas Erika, Sata Árpád, Saárossy Kinga, Venczel Valentin.

A sikeres és az újdonság erejét mutató, Gali nevével összeforrt évek után a kassai származású Beke Sándor került igazgatói pozícióba. Beke – akit az akkori fenntartó, a megyei közgyűlés hat pályázó közül választott ki – jó néhány fiatal hozott Egerbe, akár határainkon túlról is, folytatta a népszínházi hagyományokat, miközben erős stúdiószínházi vonulatot teremtett meg. A direktor nemcsak a társulatot, de az épületet is újjáépítette.

Ebbe a megújult épületbe érkezett aztán Csizmadia Tibor színházigazgató, aki a tíz pályázó közül nem a legesélyesebbként nyerte el a megbízatást. Egészen új, az akkori vidéki színjátszástól eltérő színházat próbált meghonosítani Egerben. Bár ő is hangsúlyozta, hogy színes repertoárú népszínházban gondolkodik, az önmagának és társulatának megszabott határokat igyekezett feszegetni, sőt esetenként túlfeszíteni.

A társulat félelme, miszerint az új igazgató java részüket szélnek ereszti, nem igazolódott be, viszont Csizmadia országosan is népszerű, kipróbált aktorokat hozott vendégként, illetve utóbb szerződtetett Egerbe. Így lett egri színésszé Bozó Andrea, a korábban említett Kaszás Gergő, vagy Görög László és Anger Zsolt. Sőt, Csizmadia megnyerte a Máté Gábor és Horvai István által irányított végzős, mára már legendásnak mondott SZFE-s színészosztály magját. Így lett „egrivé” Gál Kristóf, Jordán Adél, Kovács Patrícia, Mészáros Máté és Vajda Milán. Ha nem is társulati tagként, de többször láthatta a helyi közönség egyes előadásokban Fenyő Ivánt vagy Péter Katát is ugyanebből az alomból. Dömötör András pedig megrendezte a

Hamlet, r.: Blaskó Balázs. Fotó: Gál Gábor

Gárdonyi Géza Színház történetének talán legerősebb előadását, Martin McDonagh darabját, *A párnaembert*. Ehhez a csapathoz csatlakozott később Járó Zsuzsa ugyanebből az osztályból, majd Schruff Milán, Ötvös András és Mészáros Sára – így olyan csapat alakult ki Egerben, melyről bizvást kijelenthetjük, a fővárosban is figyelmet keltett volna. Ennek a szerződötési hullámnak a következtében a „rég” egri színészek háttérbe szorultak. Volt, aki megtalálta helyét ebben a rendszerben, de sokan elbizonytalanodtak. Csizmadia nem félt olyan rendezőket hívni a hevesi megyeszékhelyre, akik vitathatatlanul magas színvonalat képviseltek. Így rendezett emlékezetes előadásokat Máté Gábor, Béres Attila, Radoslav Milenković vagy Zsótér Sándor vendégként, de a társulat örökös tagja – úgy általában a színházról, de a színészeiről is mindent tudó színészpédagógus-rendező –, a közelmúltban elhunyt Szegvári Menyhért is reneszánszát élte ebben a közegben, sőt, ismét volt alkalma színészként is megmutatni magát közönségének.

Ez a vegyesen régi és kipróbált, illetve friss és fiatal színészekből álló csapat aztán sikert sikerre halmozott, Eger és a Gárdonyi Géza Színház pedig nemcsak hogy felkerült a honi teátrumi térképre, de meghatározó műhellyé nemesedett. Folyamatosan jelen volt a társulat a POSZT-on, s egyre-másra díjakat is nyert a megmérettetésen. Egészen különleges, egyedülálló vállalkozás volt a *Hírlap-színház* létrehozása, melyben időről-időre a helyi újság friss híreiből született egy-egy előadás egyetlen nap alatt Máté Gábor irányításával. Talán ebből a sorozatból nőtt ki az egyik legnagyobb sikerű előadás, a *Csörgess meg!* is, mely improvizációkból, a színészek közös gondolkodásából forrott ki. Pezsgő, izgalmas kulturális közeg jellemezte a teátrumot, de azt azért látni kell, hogy ez a koncepció nem mindig találkozott az egri közönség ízlésével. Ráadásul második igazgatói periódusában, különösen annak második felében Csizmadia szó szerint „bevetette a gyeplőt a lovak közé”. Szinte már bármi, a legvadabb rendezői ötletek is megvalósulhattak a színpadon, s ez már nemcsak hátrahőkölésre, de javarészt elfordulásra is készítette a helyi közönség egy jelentős hányadát.

Ennek természetesen meg is lett a következménye. Csizmadia nem tölthette ki a mandátumát, már 2011 februárjában, az új igazgató, Blaskó Balázs megválasztásának pillanatában távozni kényszerült Egerből. Az évad végén pedig mindazon színészek otthagyták a színházat, akiket Csizmadia hívott Egerbe.

Erre Blaskó így emlékezett később: „Nemcsak hogy közben, de elegendő üzemanyag nélkül indultunk el, azaz akkoriban morálisan és pénzügyileg is igen legyengült állapotban volt a színház. Ma is eszembe jut néha annak a bizonyos társulati ülésnek a lesújtó hangulata. Az ülést egyetlen szó nélkül hallgatta végig elődöm, Csizmadia Tibor, miközben sok vád ért engem, mintha felelős lennék abban, hogy nem töltötte ki a mandátumát. Azt kellett volna tanácsolnom, távozásának okairól őt magát kérdezzék. Ugyanis az évad befejezését illetően két lehetőség állt előtte: marad, még hozzá úgy, hogy az intézmény tartalék nélkül áll, sőt, 40 milliós tartozással bír (amely az évad végére 70 millióra dagadt), vagy nagy összegű végkielégítéssel távozik. Utóbbi mellett döntött... Nos, ezt követően újra kellett építeni a társulatot, beleértve a táncszíni tagozatot, s meggyőzni a munkatársakat, hogy szálljanak fel egy vergődő hajóra.”⁴

Mint azt találóan írta az egyik helyi hírportál, Blaskó rajt-cél győzelmet aratott a maga választotta vesszőfutás-

sportágban.⁵ Igaz, ez a sommás megállapítás a mostani igazgatóválasztásra utal, mégis tūpontosan írja le azt, ami Blaskó regnálása alatt Egerben történt. Gyakorlatilag egy végletekig leromlott, megfogyatkozott társulattal, katasztrofális anyagi helyzetben, minimálisra redukálódott bérletes nézőszámmal kellett megvalósítania az általa eltervezett száznyolcvan fős színházi fordulatot. Az első önálló évadában a megüresedett státuszokra több mint hatvan jelentkező közül választotta ki az új társulati tagokat, és ekkorra dőlt el az is, hogy Topolánszky Tamás vezeti majd az új összetételben felálló táncszíni tagozatot, mely – egyes vélemények szerint – azóta is a progressziót képviseli a Gárdonyi Géza Színházban.

Közben megyei fenntartásból Eger városa kezébe került a színház, ami további bizonytalansághoz vezetett, ám a Blaskó-féle színház a második évadra mind anyagilag, mind a saját magának előirányzott művészeti célok tekintetében, úgy mond, magára talált. Blaskó ekkor nyilatkozta ki igazán azt a színházeszményt, melynek hullámain kormányozni kívánta a teátrum bárkáját: „A változtathatóság, a bizalom reményét kell felmutatnunk, az e felé vezető út kereséséről kell szólnia a 2013-14-es évadnak is”⁶ – hangsúlyozta.

Blaskó kitartását bizonyítja, hogy három és fél évad eltelével már bátran kijelentette: „...ütőképes gárdával rendelkezünk, s míg 2011-ben 6 ezer körüli bérletes nézőnk volt, mára ez a szám 12 ezer fölé emelkedett. Ez azt is jelenti, hogy a színházlátogatások száma az évadban mintegy 70 ezer.”⁷

Ez a számszaki siker jórészt a Baráth Zoltán vezetésével működő Babszem Jankó Gyermekszínházzal kötött hosszú távú együttműködésnek volt köszönhető, ami egyben a legpozitívabb lépése volt a színházvezetésnek. Pontosan látható ugyanis, hogy a szervezett gyermekelőadások a legbiztosabb bevételi forrást és bérletelési lehetőséget biztosítják egy vidéki teátrum számára. Ez a közös munka mind a mai napig nem kis mértékben járul hozzá ahhoz, hogy a bérletesek száma évről évre csúcspontot érjen. Ugyanakkor fontos látni, hogy a felnőtteknek szóló előadások is telt házzal futottak, volt olyan évad, melynek végén az igazgató száz százalékos fölötti látogatottságról számolhatott be. Nem véletlen hát, hogy 2015-ben Blaskó Balázs egyedüliként pályázott az igazgatói székre, és természetesen el is nyerte azt, míg időközben megtalálta azt a rendezői gárdát is, amely máig meghatározza a Gárdonyi Géza Színház arculatát, műsorstruktúráját a klasszikus népszínházi tematikán belül. Blaskó mellett rendezőként elsősorban Halasi Imre és Moravetz Levente kap lehetőséget, de Beke Sándornak, a hajdani direktornak is jutnak „morzsák”, az utóbbi évad fejleménye pedig, hogy nemcsak művészeti vezetői, de rendezői státuszban is csatlakozott a csapathoz Kiss József. Az egri teátrum halad a maga kijelölt úton, és bár továbbra is komoly szurkolótábor biztatja a csapatot, a közönség egy rétege elfordult a színházról, ahogy az országosan meghatározó online és print szakmai lapok, portálok kritikái sem mutatnak igazán érdeklődést az Egerben folyó színházi munka iránt. Pedig kerültek ki ebben az időszakban is figyelmet érdemlő produkciók az egri műhelyből. Ilyen volt például *Az öreg hölgy látogatása* Csizsár Imre rendezésében, melyben Alfred III szerepében Blaskó

5 WEIL Zoltán, „A nap, amikor a Fidesz feljelenti az egrieket”, *egriszin.hu*, 2020. október 30.

6 „Reményről és útkeresésről szól az új évad Egerben”, *szinhaz.hu*, 2013. augusztus 23.

7 PÓCSIK Attila, „Hazavihető élmény a cél!”, *Heves Megyei Hírlap*, 2014. február 6.

4 PÓCSIK Attila, „Hazavihető élmény a cél!”, *Heves Megyei Hírlap*, 2014. február 6.

Balázs is megmutatta színészi kvalitásait. Ez az alakítása vezetkedett a 2007-ben, még a Csizmadia-korszakban Radoslav Milenković által színpadra álmódott *Tangó* Edekjének megformálásával, mely Mrozek-mű annak idején a POSZT versenyprogramjában is helyet kapott.

A számok egyértelműen Blaskót és a társulat munkáját igazolják, ám annak, hogy az egri színház néhány vendégjátékon kívül nem képes kitörni a város falain túlra, számtalan oka lehet. Egy vidéki társulatnak, illetve annak vezetőjének el kell döntenie, hogy mit szeretne. Arra hagyatkozik, amit a közönség elvár tőle, vagy megpróbálja alakítani a nézők ízlését, kockáztatva az esetleges nemtetszést? Hosszan tartó, sziszifuszi munkával vélhetően el lehet érni egy olyan egyensúlyt, melyben egyfelől a helyi közönség is megkapja azt, amit elvár, másfelől a színészeknek, rendezőknek és mindennemű színházcsinálónak is akad kihívás, mely továbblendíti őket pályájukon. Ehhez persze roppant átgondolt műsorpolitika és társulatra szabott darabválasztás szükségeltetik. Nem utolsósorban a színpadra kerülő produkciók mögött átgondolt, komoly dramaturgi munkának kell meghúzódnia. (Az egri színházban jelenleg nem működik

dramaturg!) A legporosabb, ma már avítottak tűnő, mégis jelentős színpadi műveket a ma emberéhez közelivé kell ugyanis tenni. Nem a tudatos aktualizálás hiánya fájó, az nehezen préselhető bele a „remény színháza” skatulyába. Sokkal inkább az, hogy a ma embere, a ma színházlátogatója egészen más ritmushoz, befogadói attitűdhez szokott, amihez illik igazodnia minden színházcsinálónak. Ma már kevés a szerzői utasításokat híven követve, lehetőleg nagy és látványos díszletekben színre vinni egy-egy színdarabot. Még akkor is kevés, ha a számok végül igazolják ezt a fajta színházcsinálást. Éppen Blaskó egyik rendezésben volt is akarat az újragondolásra. „Próba, mint előadás, előadás, mint próba” – ezt tüntette föl a színlapon a rendező a *Hamlet* (2016) alcímeként, s úgy is indult az előadás, mintha ők – a színészek – és mi – a nézők – együtt találánk ki, hogyan is kellene eljátszani a Shakespeare-klasszikust ma. Ám ez a remek gondolat, kiváló felütés végül csupán ötletszinten maradt Blaskó „elszalasztott lehetőségek” színházában. Ez az együttes játék, a ma emberével való szoros együttgondolkodás hiányzik Egerben, még akkor is, ha az együttlélegzés meg is válsul a zsúfolt nézőtérén.

URBÁN BALÁZS

A NÉPSZÍNHÁZ SZÍNE ÉS FONÁKJA

Igazgatói pályázatok – Eger

Heten adták be pályázatukat az egri Gárdonyi Géza Színház igazgatói posztjára. A jelentkezők magas száma talán a városban lezajlott politikai változásoknak is köszönhető, de talán annak is, hogy a korábbi direktor, a színházat az elmúlt tíz évben vezető Blaskó Balázs többször elmondta, nem kíván újból pályázni a tisztségre. Hogy azután mégis kandidáljon.

A pályázók listáját látva azt azért rögtön tudni lehetett, hogy nem hétesélyes a verseny, hiszen önjelöltnek látszó művészek is ringbe szálltak. Ahogy elkezdődött a bírálati procedúra, az is nyilvánvalóvá vált, hogy a 3-4 potenciális esélyes helyett csak kettővel kell számolni: a színház következő igazgatója vagy Blaskó Balázs, vagy Szócs Artur lesz. Az a Szócs Artur, aki az elmúlt években a legfontosabb honi színházi műhelyek egyikévé érő Miskolci Nemzeti Színház rendezőjeként (és színészeként) dolgozott, és aki a pályázatában láthatóan felhasználta a miskolci társulat- és repertoárépítés tapasztalatait is. Így ez az írás csupán kettejük pályázatát veti össze.

Az összevetést érdemes azzal kezdeni, hogy a két jelölt eltérő keretek közt működő színházzal számol. Blaskó Balázs elismeri ugyan a nonprofit gazdasági modell előnyeit, de úgy gondolja, hogy a modellváltáshoz szükséges kedvező körülmények jelenleg nem állnak fenn, míg Szócs Artur eleve abból indul ki, hogy a teátrum nonprofit gazdasági társaság formájában működik tovább, és ennek konzekvenciáit elemzi. A fenntartó döntését nyilvánvalóan nagyban befolyásolja, hogy melyik működtetési modell áll közel a saját elképzeléséhez, ám nem érzem magam kompetensnek arra, hogy a modellváltásból adódó gazdasági/adminisztratív előnyöket és hátrá-